

מכללת הרצוג-גוש עציון
ימי עיון בתנ"ך
קייץ תשס"ט

137
הגות
זקן

קל א שיר המעלות

ממעמקים קראתיך יהוה:

ב אדני שמעה בקולי

התגינת אוניה בשבות לקול תחנוני:

ג אם-עונות תשמריה אדני מי יעמד:

ד כי-עמך הסליחה למען תגרא:

ה קייתי יהוה קנתה נפשי ולדברו הוחלתי:

ו נפשי לאדני משמרים לבקר שמרים לבקר:

ז יחל ישראל אל-יהוה כי-עם-יהוה החסד והרבה עמו פדות:

ח והוא יפדה את-ישראל מפל עונותיו:

פירוש דרך אתהלים

- קל (א) שיר המעלות ממעמקים קראתיך יהוה, דימה הגלות למעמקי מיב.
 (ב) קשובוק, בשקל: שכולה (שה"ש ד, ב). שכולות (ירמיה יח, כא).
 (ג) אם עונות... מי יעמוד, כמעט נהיה כלים ואובדים אם תשמור לנו עונותינו.
 (ד) כי עמד הסליחה, פירש אדוני אבי ז"ל, האל ית' נתן ממשלה לעליונים לעשות חפצו בארץ, אבל הסליחה אינה עמהם, כי אם עמו. למה? שלא יאמרו בני אדם בלבם, אם אנו חוטאים יתפייסו לנו המלאכים, וישאו לפשעינו. בא להדיע כי אין בהם הסליחה. למען שייראו בני אדם את האל יתברך, כי עמו הסליחה, ולא עם זולתו. והחכם ראבי"ע פירש, שאם לא הסלה, לא ייראוך החטאים, ויעשו חפצם בכל אות נפשם.
 (ה) קייתי יהוה, אני קייתי אותו בעולם הזה שיראני הישועה, וקוחה אותו גם כן נפשי במותי לאסוף כבודי אליה, ולדברו החלתי, שהבטיחני להוציאני מן הגלות.
 (ו) נפשי, הומה ליהוה בלילה להיות מאותם האנשים השומרים לבקר, כלומר שקמים באשמורת הבקר להתפלל, ואמר שומרים לבקר פעם אחרת, כלומר, שמנהגם כן להיות שומרים וערים בכל בקר להתפלל לאל, וזה המזמור מאמר כל חסיד בגלות, והחכם ראבי"ע פירש: נפשי קוחה לה' יותר משמקום שומרי החומות לבקר, שערים בלילות ויקו לבקר, מחי יהיה סיוכלו לישן.
 (ז) יחל, צווי מבנין פעל הדגוש. אמר: ישראל קוה אל יהוה שיפדך מהגלות, כי עם יהוה החסד תמיד, עם הנבראים, ויעשה עמך חסד, כי הרבה עמו פדות, כי כבר פדה אותך פעמים רבות ממצרים ומבבל ומצרות רבות, כן יפדה אותך מזה הגלות, כי לא יחסר לו פדות, כי הרבה עמו.
 (ח) והוא, ואם תאמר ואיך יפדה אותי ואני מלא עון, והוא יפדה את ישראל חל עונותיו, מתהלה יפדה אותו מעונותיו, כלומר שיסלח לו עונותיו שעברו, ויחן בלבם לשוב אליו בכל לבבו, ואח"כ ישיב שבותו, כמו שכתוב (דברים ל, ג) ושב ה' אליהך את שבותך ורחמך ושב וקבצך וגומר, וכתוב (שם שם, י) כי תשוב אל ה' אליהך בכל לבבך ובכל נפשך.

פירוש חכ"א - פירוש "קראתיך יהוה"

(ה) קייתי ה' - תריני מקנה לה' (על דרך שפרשני
 'קראתיך' בפסוק א: תריני קורא), ועל פי סמיכות
 הכתוב הנה אל הקחוב שלפניו יש במשמעות
 הדברים: תריני מקנה לסליחת ה'. על כל פנים,
 ה' הוא כאן משא ישר של קייתי, וכן: קוה קייתי
 ה' (לפיל מ ב); פי טוב קייתי (איוב ל ב), קנתה נפשי
 וגו' - כלומר: תריני מיחל, מצפה ומקנה, לדברו,
 שיאמר לי 'סליחתך'. יש במשמע 'לדברך' - לקיום
 דברו: ושא עון נפשע וחטאה.

תְּשׁוּבָה פְּתוּמִית וּתְשׁוּבָה הַדְּרָגִית

לְגַבֵּי מִשָּׁךְ וּמִנְהוּ, הַתְּשׁוּבָה מִתְחַלֶּקֶת לְשְׁנֵי חֲלָקִים: תְּשׁוּבָה פְּתוּמִית,¹ וְתְשׁוּבָה הַדְּרָגִית.

הַפְּתוּמִית בָּאָה מִתּוֹךְ אִיזָה בְּרֶק רִיחָנִי הַנִּכְנָס בְּנִשְׁמָה. בְּפַעַם אַחַח מְכִיר הוּא אֵת הַרַע וְאֵת הַפְּעוּר שֶׁל הַחֶטָּא וְנִהְפֵּךְ לְאִישׁ אַחֵר, וְכִבֵּר מִרְגִּישׁ הוּא בְּקִרְבּוֹ הַשְׁתַּנּוּת גְּמוּרָה לְטוֹבָה. תְּשׁוּבָה זוֹ בָּאָה עַל יְדֵי אִיזוֹ הוֹפְעָה שֶׁל סִגְלָה² פְּנִימִית, עַל יְדֵי אִיזוֹ הַשְּׁפָעָה גְּשֵׁמִית גְּדוּלָה, שֶׁרְאוּי לְחַפֵּשׂ אֵת נְתִיבוֹתֶיהָ בְּעִמְקֵי תְּעֻלּוּמָה.

וְהַשְׁנָה תְּשׁוּבָה הַדְּרָגִית. לֹא בְּרִיקָה³ הַבְּרִיקָה בְּקִרְבּוֹ לְהִתְהַפֵּךְ מִן הַעֲמֻק שֶׁל הַרַע אֶל הַטוֹב, אֶלֶּא מִרְגִּישׁ הוּא שֶׁצָּרִיךְ לְהִיּוֹחַ הוֹלֵךְ וּמְטִיב דְּרָכָיו וְאֶרְחוֹת תִּיּוֹ, רְצוּנוֹ, הֶלֶךְ-מִחֻשְׁבוֹתָיו, וּבְמַהֲלָכוֹ זֶה הוֹלֵךְ הוּא וְכוֹבֵשׁ לְאֵט לְאֵט אֵת דְּרָכֵי הַיֶּשֶׁר, מִתְקַן אֵת הַמַּדוּת, מְטִיב אֵת הַמַּעֲשִׂים, מְלַמֵּד אֵת עֲצָמוֹ אֵיךְ לְהִתְפַּשֵּׁר יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַד שֶׁהוּא כָּא לְמַעַלָּה רָמָה שֶׁל זְכוּךְ וְתִקּוֹן.

הַתְּשׁוּבָה הַעֲלִיּוֹנָה, בָּאָה מִהִבְרָקָה שֶׁל הַטוֹב הַקְּלָלִי, שֶׁל הַטוֹב הָאֱלֹהִי הַשׁוֹרֵה בְּעוֹלָמוֹת כָּלֵם, אֹר חַי הַעוֹלָמִים. גְּשֵׁמֵת-כֹּל, הָאֲצִילִית, מְצַטְטֶרֶת לְפָנֵינוּ בְּהוֹדָה וְקִדְשָׁתָהּ, כְּמָה שֶׁהֵלֵב יְכוּל לְסַפֵּן. וְהֵלֵא בְּאֵמַת הַכֹּל הוּא טוֹב וְיֶשֶׁר כָּל כָּף, וְהַיֶּשֶׁר וְהַטוֹב שֶׁבָּנוּ הֵלֵא הוּא כָּא מִהֶהָאֱמַתְנוּ אֶל הַכֹּל, וְאֵיךְ אֶפְשֵׁר לְהִיּוֹת קְרוֹעַ מִן הַכֹּל, פְּרוּר מִשְׁנָה, מְפֻרָד בְּאֵבֶק דָּק שֶׁכֵּלָא גְּחֻשְׁבִּי. וּמִתּוֹךְ הַכְּרָה זֶה שֶׁהִיא הַכְּרָה אֱלֹהִית בְּאֵמַת, בָּאָה תְּשׁוּבָה מֵאֲהָבָה בְּחַי הַפְּרִט וּבְחַי הַקְּלָל.

קלא א שיר המעלות לדוד

יהנה | לא-נבה לבי | ולא-רמו עיני

ולא-הלכתי | בגדלות ובגפלאות ממני:

א-לא שריתי | ודוממתי | ונפשי

בגמל עלי אמו | בגמל עלי נפשי:

י-יתל ישראל אל-יהנה | מעתה ועד-עולם: